

- 5 Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. / Н.С. Краснокутська. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 352 с.
- 6 Гавва В.Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навчальний посібник. / В.Н. Гавва, Е.А. Божко. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 224 с.
- 7 Формування та оцінювання потенціалу підприємства: Навчальний посібник / Т.В. Калінеску, Ю.А. Романовська, С.Ф. Большенко, О.В. Маслош, Н.В. Швець, Г.В. Пчелинська, О.Д. Кирилов — Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. — 352 с.
- 8 Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник / І.З. Должанський, Т.О. Загорна, О.О. Удалих, І.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 362 с.
- 9 Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: Навч. пос./ Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська., О.О. Решетняк — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.
- 10 Большая Советская Энциклопедия (в 30 томах) / Гл. ред. А.М. Прохоров. Изд. 3-е. — М.: "Советская Энциклопедия", 1975. — 628 с.
- 11 Черников Д. Эффективность использования производственного потенциала и конечные народнохозяйственные результаты / Д. Черников // Экон. науки, 1981. — № 10. — С. 14–18.
- 12 Белова С. Производственный потенциал развитого социалистического общества /С. Белова // Экономические науки. – 1983. - № 1. – С. 21.
- 13 Фигурнов Э. Производственный потенциал социалистического общества /Э. Фигурнов// Политическое самообразование. – 1982. - №1. – С. 38.
- 14 Абалкин Л.И. Диалектика социалистической экономики./ Л.И. Абалкин - М.,1981.-С. 24.
- 15 Архангельский В.Н. Управление научно-техническим прогрессом в машиностроении / В.Н. Архангельский, Л.Е. Зиновьев - М., 1983. -С. 6.
- 16 Українські залізниці [Електроний ресурс].- Режим доступу: http://wap.uz.gov.ua/index.php?m=info.sitemap&f=DoView&p=news_4613.0.news

*Рецензент д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*

УДК 656.07

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

*Толстова А. В., к.е.н., ст.викладач,
Борох Ю. О., магістр (УкрДАЗТ)*

В статті досліджено основні підходи до визначення та оцінювання виробничого потенціалу підприємств, що дозволило удосконалити структуру потенціалу, яка на відміну від існуючої дозволяє врахувати технологічне та інформаційне забезпечення підприємства. Обґрунтовано доцільність визначення рівня виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту саме за методикою АВС. Запропоновано систему показників, яка дозволяє оцінити рівень потенціалу як його складових, так і підприємства в цілому.

Ключові слова: виробничий потенціал, підприємства залізничного транспорту, ефективність, матеріальні ресурси, основні виробничі фонди.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

*Толстова А. В., к.э.н., ст.преподаватель,
Борох Ю. А., магистр (УкрГАЗТ)*

В статье исследованы основные подходы к определению и оценке производственного потенциала предприятий, что позволило усовершенствовать структуру потенциала, которая в отличие от существующей позволяет учесть технологическое и информационное обеспечение предприятия. Обоснована целесообразность определения уровня производственного потенциала предприятий железнодорожного транспорта именно по методике АВС.

Предложена система показателей, которая позволяет оценить уровень потенциала как его составляющим, так и предприятия в целом.

Ключевые слова: производственный потенциал, предприятия железнодорожного транспорта, эффективность, материальные ресурсы, основные производственные фонды.

THEORETICAL BASES OF THE ASSESSMENT OF PRODUCTION CAPACITY OF THE ENTERPRISES OF RAILWAY TRANSPORT

*Tolstova A. V., Candidate of Economic Sciences, senior lecturer,
Boroh Yu. A., master (USA of RT)*

In article the main approaches to definition and an assessment of production capacity of the enterprises on the basis of what such components of potential as are allocated are investigated: production, material, personnel, technological and information. Expediency of definition of level of production capacity of the enterprises of railway transport by AVS technique is proved. The main indicators which most fully characterize compound elements of potential are offered and allow to estimate it level.

Keywords: production potential, enterprises of railway transport, efficiency, material resources, fixed business assets.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та стрімкого формування єдиного економічного простору ключовою стратегією держаної політики повинно стати відновлення та подальший розвиток виробничого потенціалу країни. Однією з базових галузей економіки України, яка забезпечує близько 10% доходу країни, є залізничний транспорт. Впливаючи на рівень життя, розвиток продуктивних сил, залізничний транспорт виступає системоутворюючим фактором розвитку економіки країни, в той час, як характер рухливості населення, рівень розвитку виробництва і торгівлі визначають попит на його послуги.

Розвиток залізничного транспорту відбувається, в основному, за рахунок відтворення старої технологічної бази і завантаження вільних виробничих потужностей. Це засвідчує і рівень зносу основних виробничих фондів галузі, який складає 85%, в той час як інвестиції в оновлення інфраструктури галузі в 2010-2012р. склали 1,116 млрд.долл., в 2013 р. - 0,3874 млрд.дол., що становить 10,06% від загальної потреби. Даний підхід щодо використання виробничого потенціалу залізничного транспорту засвідчує його обмеженість, вичерпність, що в стратегічній перспективі може призвести до чергової кризи як на залізничному транспорті, його підприємствах, так і країни в цілому. Саме тому, сьогодні, найбільш актуальним є визначення основних складових виробничого потенціалу та методику їх оцінювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню поняття потенціал підприємства, виявленню його складових, розробці методичних підходів щодо оцінювання економічного, виробничого потенціалів підприємств, в тому числі, і підприємств залізничного транспорту присвячено багато робіт

як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких: Б.С. Бачевський, Ю.С. Валеєва, В.Л. Дикань, С.Т. Дуда, І.В. Заблудська, Н.С. Ісаєва, Н.С. Краснокутська, А.А. Кутін, Є.В. Лапін, О.В. Липкань, С.В. Луцюк, Н.М. Побережна, О.О. Решетняк, М.К.Старовойтов, І.Г. Циганов, Л.С. Чеснаков, П.А.Фомін [1-13]. Однак, наявність великої кількості підходів до трактувань поняття виробничого потенціалу, його складових та методик оцінювання обумовлює необхідність визначення оптимального складу виробничого потенціалу, методики розрахунку рівня виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту, які дозволять виявити проблеми та резерви підвищення ефективності діяльності.

Метою статті є дослідження теоретичних основ оцінювання виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту, виділення основних складових та показників, які характеризують рівень виробничого потенціалу підприємств.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах господарювання, ефективність функціонування підприємств залізничного транспорту обумовлює рівень розвитку економічного потенціалу, невід'ємною частиною якого є виробничий потенціал підприємства.

Дослідження понять виробничого потенціалу представлених в економічній літературі дозволяє виділити два основні підходи. Перший підхід є найбільш поширеним і визначає виробничий потенціал, як величину та ефективність використання всіх ресурсів підприємства. Представником такого підходу є Дуда С.Т., яка під потенціалом розуміє систему взаємопов'язаних елементів (засобів, запасів, джерел), що виконують різні функції в процесі виробництва продукції та розвитку підприємства. Крім того, таке трактування наближує виробничий

потенціал до виробничої потужності, що призводить до ототожнення деякими науковцями цих понять, в результаті чого потенціал розглядається як максимально можливий випуск продукції або переробки сировини у встановленій номенклатурі й асортименті при повному використанні виробничих площ і устаткування [4].

Відповідно до зазначеного підходу потенціал є одномоментною характеристикою, яка ґрунтується на оцінці готових результатів діяльності в даний час і в заданих ринкових умовах.

Другий підхід базується на визначенні потенціалу як можливості використання наявних ресурсів з максимальною ефективністю. Так, Побережна Н.М. виробничий потенціал визначає, як його властивість забезпечувати розвиток та здійснення виробничої діяльності у відповідності з компетенціями як наявними можливостями внутрішнього середовища та умовами, очікуваннями й обґрунтованими вимогами зовнішнього оточення, що забезпечується ефективним використанням економічних ресурсів. Відповідно до другого підходу потенціал набуває характеристики перспективної, пов'язаної з ризиком оцінки [9].

Слід зазначити, що при оцінці поточного стану, поточної вартості підприємства та розробці короткострокових планів слід скористатися першим підходом, а при створенні конкурентних переваг, розробці стратегічних планів розвитку – другим підходом.

Для визначення розміру виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту в різних концепціях використовують різні підходи. Є такі три основних підходи: ресурсний (обліково-звітний), структурний (функціональний) і цільовий (проблемно-орієнтований) [4].

Ресурсний підхід визначає виробничий потенціал як сукупність виробничих ресурсів, оцінює його величину як суму фізичних і вартісних оцінок окремих його складових. Основним призначенням ресурсного підходу є визначення оптимального співвідношення між матеріально-технічними, трудовими, енергетичними, інформаційними та фінансовими ресурсами з метою досягнення максимально виробничих результатів. Відповідно зазначеного підходу потрібно враховувати, вивчати та формувати структуру складових виробничого потенціалу з метою досягнення максимальних у поточних умовах результатів [4].

Структурний підхід визначає раціональну структуру виробничого потенціалу підприємства на основі прогресивних норм та нормативів, заданих передовими технологіями та організацією виробництва, що існують в галузі. Для того, щоб

визначити структурні характеристики потенціалу, досліджують:

- масштаб потенціалу і його просторове розміщення;
- характер діяльності, що здатний виконувати виробничий потенціал – об'єкт дослідження;
- ступінь замкнутості.

Ці структурні характеристики виробничого потенціалу дають змогу оцінити стійкість і динамічність системи загалом.

Цільовий підхід – це визначення відповідності наявного потенціалу досягненню намічених цілей, а його величина визначається як рівень відповідності окремих складових потенціалу необхідному чи ідеальному уявленню про структуру і механізми функціонування потенціалу щодо виготовлення конкурентоспроможної продукції [4].

Слід зазначити, що найбільш ефективним є використання цільового підходу в оцінюванні розміру виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту.

З метою ефективного використання ресурсів підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища, доцільно виділити наступні складові виробничого потенціалу:

- виробничу складову – основні виробничі фонди підприємств;
- матеріальна складова – оборотні кошти, матеріальні ресурси;
- кадрова складова – промислово-виробничий персонал;
- технологічна складова – техніко-технологічна база підприємства;
- інформаційна складова – особливі знання, інформаційні технології та ресурси.

Оцінювання розміру виробничого потенціалу доцільно проводити на основі дослідження кожної складової.

До основних методик оцінки виробничого потенціалу підприємств необхідно віднести:

1) оцінка показників завантаження елементів потенціалу, в якій основну увагу приділяють вивченню ефективності використання основних фондів, а саме обладнанню. Така методика не дозволяє в повній мірі оцінити виробничий потенціал, оскільки не враховує інші складові потенціалу [11];

2) оптимізація часу виготовлення продукції – направлена на дослідження часу виготовлення продукції, з паралельним застосування інших методик оцінювання потенціалу. Дана методика потребує адаптацію методичної бази під підприємство, виробничий потенціал якого оцінюється [6];

3) оцінка показників, що характеризують рівень використання потенціалу на основі питомої ваги показника. Дана методика базується не на методі експертних оцінок, які потребують встановлювати питому вагу кожного показника відповідно до підприємства, потенціал якого оцінюється [2];

4) вартісна оцінка – передбачає вартісну оцінку складових виробничого потенціалу [12]. Відповідно до методики, виробничий потенціал підприємств залізничного транспорту буде визначатися вартістю складових елементів:

$$ВП = V_{ОВФ} + V_{ПВП} + V_{МР} + V_{Т} + V_{ІНФ}, \quad (1)$$

де, $V_{ОВФ}$ – вартість основних виробничих фондів;

$V_{ПВП}$ – вартість промислово-виробничого персоналу;

$V_{МР}$ – вартість матеріальних ресурсів, оборотних коштів;

$V_{Т}$ – вартість технологій;

$V_{ІНФ}$ – вартість інформаційної складової потенціалу.

Вартість основних виробничих фондів являє собою середньорічну вартість основних виробничих фондів та вартість їх модернізації. Вартість промислово-виробничого персоналу формується на основі розміру заробітної плати, з урахуванням якісних характеристик персоналу. Необхідно також враховувати матеріальне заохочення, витрати на підвищення кваліфікації, навчання і т.п.

Оскільки технології є ресурсом довготривалого використання, та приймають участь у декількох виробничих циклах, відповідно і вартість свою переносять по частинам. Вартість виробничих технологій буде визначатися як вартість технологій, діючих на підприємстві на початку року, вартість впроваджених технологій та вартість технологій, використання яких завершилось в даному періоді.

Вартість інформації включає вартість власних інформаційних ресурсів, знань персоналу та інші компоненти, які надають уявлення про удосконалення організації виробництва, праці та управління. Визначення витрат на збір та підготовку інформації складно, тому вони визначаються в процесі виробничої діяльності.

Недоліком даного методу оцінювання виробничого потенціалу є складність співставлення абсолютних показників, складність використання у зв'язку з відсутністю аналогів, необхідність приведення показників до порівняльних цін.

5) бальна оцінка за методикою АВС – універсальна методика, яка дозволяє оцінити

потенціал не лише підприємства, а і галузі. Для неї характерна чітка структурованість в показниках, що досліджуються [11]. Надає можливість оцінювання якісних та кількісних характеристик об'єкта дослідження, дозволяє оцінити рівень виробничого потенціалу підприємства. Недоліком є суб'єктивність оцінки, оскільки використовується метод експертних оцінок.

Підсумовуючи, слід зазначити, що оптимальною методикою оцінювання виробничого потенціалу, в аспекті рівня його використання, є методика АВС.

Алгоритм оцінювання виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту представлено на рис.

Слід зазначити, що одним із ключових етапів проведення оцінювання потенціалу за методикою АВС є визначення показників, які характеризують ефективність використання кожної складової виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту. До основних показників, відносно яких необхідно проводити оцінювання потенціалу пропонуємо віднести:

- 1) виробнича складова:
 - рівень зносу основних виробничих фондів;
 - співвідношення відновлення та вибуття основних фондів;
 - фондовіддача;
- 2) матеріальна складова:
 - частка змінних витрат у собівартості продукції;
 - індекс змін цін на матеріали та продукцію;
 - матеріаловіддача;
- 3) кадрова складова:
 - співвідношення коефіцієнту обороту по прийому та вибуттю;
 - рівень професійного складу, рівень освіти;
 - коефіцієнт загального обороту;
- 4) технологічна складова:
 - коефіцієнт прогресивного оновлення активної частини основних фондів;
 - частка морально застарілого обладнання в загальній його чисельності;
 - індекс скорочення трудомісткості виробництва;
- 5) інформаційна складова:
 - коефіцієнт оновлення апаратних і програмних засобів;
 - ступінь автоматизації обробки інформації;
 - ступінь впливу інформації на процес виробництва.

Рис. Алгоритм оцінювання виробничого потенціалу за методикою ABC

Висновок. Отже, виробничий потенціал підприємств залізничного транспорту є головним елементом забезпечення ефективності їх функціонування. А дослідження підходів до поняття виробничого потенціалу, його оцінювання дозволило визначити п'ять основних складових, на основі яких, користуючись цільовим підходом та методикою ABC, необхідно оцінювати рівень потенціалу підприємств залізничного транспорту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства [Текст] : навч. посіб. / Б. Є. Бачевський, І. В. Заблодська, О. О. Решетняк. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.
2. Валеева Ю.С. Диагностика производственно-финансового потенциала промышленного предприятия / Ю.С. Валеева, Н.С. Исаева // Экономический анализ: теория и практика. — 2007. — № 1. — С. 38–43.
3. Дикань В.Л. Проблемы підвищення виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту [Текст] / В.Л. Дикань, С.П. Міщенко //

Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук. праць / УкрДАЗТ. - 2008. - Вип.24. - С.14-19.

4. Дуда С.Т. Методичні основи оцінювання виробничого потенціалу підприємства / С.Т. Дуда, А.О. Танцюра // Науковий вісник НЛТУ України. — 2013. — Вип.33.17 — С.206-211

5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [Текст]: навчальний посібник / Н. С. Краснокутська. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — ДЕУ, 2002. — 364 с.

6. Кутин А.А. Анализ структуры временных связей машиностроительного производства / А.А. Кутин, С.В. Луцок // Технология машиностроения. — 2010. — № 3. — С. 58–61.

7. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості : формування, оцінка, управління [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. степеня докт. екон. наук: спец. 08.07.01 «Економіка промисловості» / Є. В. Лапін. — Х., 2006. — 36 с.

8. Липкань О.В. Методичні підходи до оцінки виробничо-ресурсного потенціалу

сільськогосподарського підприємства / О.В. Липкань // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. - №1(128). – С.145-147

9. Побережна Н.М. Управління ефективністю використання виробничого потенціалу машинобудівних підприємств / Н.М. Побережна // Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – 2012. - Вип. 9 (34). Частина 2. - С. 42-54

10. Побережна Н.М. Формування алгоритму оцінки виробничого потенціалу машинобудівного підприємства / Н.М. Побережна

// Економічний вісник Донбасу. – 2013. - №1. – С.161-165

11. Старовойтов М.К. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий / М.К. Старовойтов, П.А. Фомин // Антикризисное и внешнее управление. – 2006. – № 2. – С. 27–41.

12. Цыганов И.Г. Производственный потенциал промышленного предприятия. / И.Г. Цыганов: Оренбург, 2000. – 181 с.

13. Чеснакова Л.С. Методичні засади комплексної оцінки рівня виробничого потенціалу вантажного автомобільного транспорту / Л.С. Чеснакова, Н.О. Щербакова // Економіка і управління. – 2011. - №2. - С. 124-129

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Компанієць В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*

УДК 658.7:656.2

РЕГИОНАЛЬНЫЙ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧНИЙ ЦЕНТР ЯК СУБ'ЄКТ ТА ОБ'ЄКТ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

Устенко М. О., к.е.н, ст.викладач (УкрДАЗТ)

У статті розглянуто питання формування партнерських відносин на регіональному рівні в рамках функціонування регіонального транспортно-логістичного центру; виділено рівні партнерських відносин регіонального транспортно-логістичного центру.

Ключові слова: партнерство, партнерські відносини, внутрішній рівень партнерських відносин, зовнішній рівень партнерських відносин, регіональний транспортно-логістичний центр.

REGIONAL TRANSPORT AND LOGISTIC CENTER AS A SUBJECT AND OBJECT OF PARTNERSHIP

Устенко М. А., к.э.н, ст.преподаватель (УкрГАЗТ)

В статье рассмотрены вопросы формирования партнерских отношений на региональном уровне в рамках функционирования регионального транспортно-логистического центра; выделены уровни партнерских отношений регионального транспортно-логистического центра; построен механизм формирования внутреннего уровня партнерских отношений регионального транспортно-логистического центра и организационная модель партнерских отношений регионального транспортно-логистического центра с субъектами экономики регион. Целью написания статьи выступает формирование теоретических основ партнерских отношений в регионе с учетом деятельности регионального транспортно-логистического центра.

Ключевые слова: партнерство, партнерские отношения, внутренний уровень партнерских отношений, внешний уровень партнерских отношений, региональный транспортно-логистический центр.

REGIONAL TRANSPORT AND LOGISTIC CENTER AS A SUBJECT AND OBJECT OF PARTNERSHIP

Ustenko M. O., Candidate of Economic Sciences, senior lecturer (USA of RT)

In the article the questions of forming of partner relations are considered at regional level within the framework of functioning of regional transport-logistic center; the levels of partner relations of regional transport-logistic center are distinguished; the mechanism of forming of internal level of partner relations of regional transport-logistic center and organizational model of partner relations of regional transport-logistic center are built with the subjects of economy of region. The intention of the article is formation of the theoretical foundations of partnerships in the region with regard to the